

משמעותו של עשרה בטבת

רמב"ם הלכות תעניות פרק ה הלכה א'

יש שם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהן כדי לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרם להם ולנו אותן הצרות, שבזכרון דברים אלו נשוב להיטיב שנאמר (ויקרא כ"ו) והתודו את עונם ואת עון אבותם וגו'. ואלו הן: ... ועשירי בטבת שבו סמך מלך בבל נבוכדנאצר הרשע על ירושלים והביאה במצור ובמצוק....

שיר השירים רבה (וילנא) פרשה ג ד"ה ב

כתיב (ישעיהו מ"ז) קחי רחים וטחני קמח, אמר ר' יהושע בן לוי ... כך אמרה ירושלים לבת בבל: אילולי ממרום עשו מלחמה עמי את היית יכולה לי? אילולי שלח אש בעצמותי את היית יכולה לי? הוי קמחא טחינא טחנת ואריא קטילא קטילת ודרא יקידא יקדת. (קמח טחון טחנת ואריה הרוג הרגת ובית שרוף שרפת)

הרב שרלו, ימים של חורבן וגאולה

ניתן להבין את הסיבה העיקרית לקביעת יום זה כיום המציין את תחילת החורבן. כשם שמותו של אדם אינו מתחולל בשניה אחת, כי אם מדובר בקריסה של מערכות שונות, עד למותו המוחלט, כך הדבר נכון גם לגבי החורבן. חז"ל ציינו כי עשר מסעות נסעה שכינה קודם שנגנזה בשמי מרומים, ובכך ביארו כי החורבן הוא תהליך – החל בסילוק שכינה שרק נביאים יכלו לחזות בו, והסתיים חודשים לאחר חורבן הבית. נראה כי סיום החרבת בית המקדש לא אירע בחודש אב, כי אם בחודש תשרי, בו נרצח גדליה, ועימו התקווה לשרוד ואולי אף להקים בית מחדש בצו ד'.

הרב אהרון ליכטנשטיין, שיחה לעשרה בטבת

המסר של י' בטבת הוא, שגם בארוע שאינו מרקיע - שחקים, לאחר החורבן, עלינו לעשות את הספירה לאחור ולראות שהניצנים של אותן שלהבות, שאחזו במזרח בט' באב, הועלו כבר בי' בטבת. ככל שאנו בוחנים את ההסטוריה, אנו למדים שאין להתמקד רק במכה בפטיש, בארוע המסעיר עצמו, אלא לראות את התהליך גם בשלבי המוקדמים. המסר המוסרי מכך הוא הדוד תודעת השתלשות העבר, וראיית הענפים היוצאים מהשורש. לדבר זה משמעות רבה ביותר ביחס לשואה, לא לשואה כשלעצמה, אלא לניצניה ולשרשיה;

מהיכן צומחת תופעה פורית ראש ולענה שכזו?

כאן המכנה המשותף - חידוד המודעות לתהליכים שבדרך.

חידוד כושר ההבחנה מה עומד נגד עינינו ותחושת החלחלה ממה שעלול לקרות

שנדע למה תחושת כח, עוצמה ומליטאריזם יכולות להביא,

ומה יכול לגרום חוסר מודעות ל"צלם א-להים".